

نوستان‌های یونیک!

تکنولوژی‌هایی که نوستان‌های زندگی مان دیگر خبری از آن‌ها نیست

سراج‌الدین شاه‌رودی

زمانی که از تکنولوژی‌ها به عبارت فارسی از فناوری یاد می‌کنیم، انتظار داریم در باره پدیده جدیدی صحبت شود. وقتی از یک پدیده امروزی که در عصر خودمان وجود دارد صحبت می‌کنیم، انتظار داریم فناوری بر تر و به روزی باشد. اما اگر گفتند تولید فلان تکنولوژی متوقف شد و استفاده از فلان گجت منسوخ شده است، شاید احساس پیری کنیم. چون در زمان حیات خودمان شاهد بودیم که چگونه یک پدیده از فناوری بر تر و به روز به صند و قچه خاطرات و نوستان‌های گذر کرده است. اما اشتباه نکنید! سرعت پیشرفت علم و فناوری این روزها یاد شده است و این فناوری‌ها هستند که عمرهای کوتاهی دارند و قدیمی می‌شوند. هفته پیش در اخبار تکنولوژی شنیدیم که مرورگر اینترنت اکسپلورر که به صورت یک مرورگر پیش فرض روی سیستم عامل ویندوز ارائه می‌شد، بازنشسته شد و دیگر روزن جدیدی از آن ارائه نمی‌شود. به همین بهانه به سراغ وسیله‌ها و ابزارهای فیزیکی و مجازی رفتیم که برای دهه‌شصتی‌ها و هفتادی‌ها زمانی اوج تکنولوژی بودند. ولی اکنون منسوخ شده‌اند.

«آبی» بازنشسته شد

برای جوان‌ها و نوجوان‌هایی که در دهه‌های هفتاد و هشتاد از رایانه به عنوان کنسول بازی استفاده می‌کردند، اینترنت خیلی ضروری نبود. یک کیس سفیدرنگ که به زردی می‌زد و یک مانیتور لامپی و یک کی‌بورد با دکمه‌هایی که بر حسب حروف فارسی رویشان چسبیده بود، کافی بود تا ساعت‌ها سرگرم قارچ خور، ولفنشتاین، هیتمن و... شوند. شاید هنگام نصب ویندوز به آن آیکون «آبی» رنگ روی صفحه توجهی هم نمی‌کردند. اما رفته رفته مثلاً با اتوماسیونی شدن دانشگاه‌ها به آن «آبی» رنگ بی‌مصرف نیاز پیدا کردند. با صدای بوق و سوت و خش‌خش مودم دیال‌آپ به شبکه جهانی متصل می‌شدند و چشم می‌دوختند به نوار سبز رنگ پایین اینترنت اکسپلورر که اگر پر می‌شد، سایت بالایی آمد. این فرایند ممکن بود آن قدر طولانی شود که چند بار فرس می‌زدند و کانکت و دیس کانکت می‌شدند. چند سالی گذشت و با نیاز بیشتر به اینترنت، رقیبان اضافه شدند. اپرا، فایرفاکس، کروم و... اما همچنان اینترنت اکسپلورر مثل قرص فوری و صحرایی زمانی که ویندوز هیچ مرورگر اضافه‌ای نداشت، به دادمان می‌رسید. با ارائه ویندوز ۱۰، خود مایکروسافت هم رقیبی برای مرورگر قدیمی ارائه کرد. «edge» نام مرورگر جدید مایکروسافت بود که انصافاً نسخه‌های اولیه آن حتی از اینترنت اکسپلورر بسیار ضعیف‌تر بود. اما به مرور با سرمایه‌گذاری روی این درانه جدید، کهنه مرورگر مایکروسافت هفته پیش وفات کرد و به کار خود پایان داد تا «edge» مرورگر اصلی ویندوز شود.

فلاپی دیسک‌های کوچولو

حدود چهل سال پیش فلاپی دیسک‌های صد کیلو بایتی بیشترین حجم ذخیره‌سازی اطلاعات را در تاریخ رایانه با خود به یک می‌کشید. آن شوگارت در سال ۱۹۶۷ در آری بی ام آن را اختراع کرد، حلقه‌ای از جنس پلاستیک که وسطش هسته‌ای مغناطیسی داشت. اولین فلاپی دیسک‌ها هشت اینچی بودند که به دیسکت معروف شدند و بعد ها ۵،۲۵ اینچی شدند و در اولین رایانه رومیزی پای سی در سال ۱۹۸۱ از آن استفاده شد. این نوع فلاپی دیسک‌ها ۳۶۰ کیلو بایت بود و بعد ها فلاپی دیسک‌های ۱،۴۴ مگا بایتی در ابعاد ۳،۵ اینچی ساخته شد. بنابراین پس از گذشت سال‌ها، فلاپی از نظر فیزیکی کوچک‌تر شد و حافظه‌اش افزایش یافت است. تا اواخر دهه ۱۹۹۰ محبوب‌ترین وسیله ذخیره‌سازی اطلاعات به شمار می‌رفت. اما با آمدن فلش مموری و سی دی، کم‌کم به سمت مرگ تدریجی پیش رفت. ولی از یاد نبریم که در آن زمان ابزاری کوچک که بتواند ۱/۴۴ مگا بایت اطلاعات را در خود ذخیره کند، بسیار ارزشمند به شمار می‌رفت. در زمان قدیم فلاپی وسیله‌ای مهم و کارراه‌انداز برای انتقال اطلاعات بود و تغییر و سوئیچ از فلاپی به دیسک سی دی اولین بار توسط اپل با سیستم آی مک ۱۹۹۸ محقق شد. در عرض کمتر از چند سال شرکت‌های بزرگ مانند اپل تغییر راهبرد دادند. تا اینکه در سال ۲۰۰۷ بیشتر سازندگان سخت‌افزار اعلام کردند دیگر فلاپی دیسک نمی‌سازند و هم‌اکنون هیچ کاربری حاضر نیست با حافظه‌ای کار کند که نه سرعت دارد و نه حجمی برای انتقال.

ایموجی خندان یا هومسنجر

تلگرام نبود، واتس‌آپ و اینستا نبود، حتی لاین و وایبر هم نبودند، اما ایموجی‌ها مستحضر بود. پنجره مستطیل شکل در کنار دسک‌تاپ رایانه جوان‌های دهه هفتاد با ایموجی متحرک لبخند خودنمایی می‌کرد. چت‌روم‌های با هو اولین فضاهای تعاملی مجازی بودند که جوان‌های اواخر دهه شصت و اوایل دهه هفتاد تجربه کردند. اگر در اواخر دهه ۱۹۹۰ یا اوایل دهه ۲۰۰۰ نوجوان بودید، احتمالاً با «AIM»، «MSN Messenger» و «AOL Instant Messenger» یا شاید «Yahoo Messenger» ساعت‌ها با دوستانتان به گپ‌زدن مشغول می‌شدید. گفت‌وگو از طریق متن چیز جدیدی بود و پیش از این هرگز امکان مکالمه‌های آنلاین وجود نداشت. کمی بعد، «BBM» (BlackBerry Messenger) پیام‌های فوری، صوتی و حتی تماس‌های

ویدئویی را در تلفن همراه ممکن کرد. همچنین چت‌های گروهی، به اشتراک گذاشتن موقعیت مکانی و دیگر موضوع‌هایی که به شکل گسترده‌ای کپی می‌شدند، امکان پذیر شد. به تدریج خدمات جدیدتر و بهتری جایگزین این پیشگامان اولیه پیام‌رسانی شدند. مایکروسافت در سال ۲۰۱۲ اسکایپ را خرید و پایان «MSN» را اعلام کرد. همچنین شرکت «Verizon» ای میل AOL را در سال ۲۰۱۵ از آن خود کرد. سرانجام AIM در سال ۲۰۱۷ قطع و «Yahoo Messenger» هم در سال ۲۰۱۸ تعطیل شد. «BBM» با محبوبیت تلفن‌های «BlackBerry» روبه‌رو شد، هر چند که با تأخیر در سال ۲۰۱۳ برای اندروید و iOS منتشر شد. این پیام‌رسان هنوز هم به عنوان اپلیکیشن‌سازی سازمانی فعالیت می‌کند. اما «BBM» برای استفاده‌های شخصی در ماه می تعطیل شد.

«وی‌سی‌دی»‌های سنگین

دستگاه‌های وی‌سی‌دی که بیشتر از بزرگ‌ترها، بچه‌های خانه با آن سروکار داشتند نیز به صند و قچه خاطرات پیوستند. وی‌سی‌دی‌های به نسبت بزرگ و سنگین سه دیسک‌سامسونگ که اوج تکنولوژی آن خوردن هم زمان سه دیسک بود، پایین میز تلویزیون بیشتر خانه‌ها دیده می‌شد. در آن دستگاه‌ها مدام چند سی‌دی کارتونی یا فیلم‌مرومی می‌شد و خوش افتادن آن سی‌دی‌هایس از چند صد بار تماشا، از آفت‌های آن بود. حالا هم سی‌دی و هم پخش کننده آن تقریباً حیاتی نیاتی دارند. هستند، اما دیگر کسی به سراغشان نمی‌رود. ما پیش از این با افتخار کلکسیون‌سی‌دی‌ها و دی‌وی‌دی‌های فیلم‌های سینمایی و کارتونی‌هایمان را به دیگران نشان می‌دادیم، اما اکنون به‌طور چشمگیری از تعداد دی‌وی‌دی‌ها در اتاق‌های نشیمن

کم‌شده است. مدت زیادی نمی‌گذرد که افراد پیش از انتخاب فیلم، چند دقیقه‌ای را برای خواندن متن کاورهای دی‌وی‌دی صرف می‌کردند. مردم دی‌وی‌دی‌های فیلم‌های جدید را گراهی می‌کردند و سپس آن را تحویل می‌دادند. در آمریکا این کار از طریق فروشگاه‌های شرکت «Blockbuster» انجام می‌شد، اما آنچه واقعا همه فروشگاه‌های «Blockbuster» دی‌وی‌دی‌ها را به طور کلی از بین برد، ظهور سرویس‌های استریم یا پخش آنلاین بود. این غول دی‌وی‌دی‌های اجراهای در سال ۲۰۱۰ با بسته شدن آخرین فروشگاهش در سال ۲۰۱۴ به سمت ورشکستگی سوق داده شد. دیسک‌های «Blu-Ray» و «UHD» هم نتوانستند جای دی‌وی‌دی‌ها را بگیرند و شکست خوردند. حالا اگر به اینترنت پرسرعت دسترسی داشته باشید، دیگر دلیلی برای خرید دیسک‌های فیزیکی وجود ندارد. بر اساس گزارش مؤسسه «Motion Picture Association» فروش دی‌وی‌دی در پنج سال گذشته بیش از ۵۰ درصد کاهش داشته است و دی‌وی‌دی پلیرها هم در حال ناپدید شدن هستند. اکنون همه کنسول‌های بازی می‌توانند دی‌وی‌دی پخش کنند. بنابراین دیگر نیازی به فضای زیر تلویزیون که برای دی‌وی‌دی‌ها در نظر گرفته شده بود، نیست.

